

Kirkens UNDERVISNING

2
1994

TEMA:
*Bøn og kristen
meditation*

Andagt

Jeg skulle forleden forsøge på 16 linier at skrive en leksikon-artikel om et gammelt, smukt ord, et ord, som dog også er et belastet ord. Jeg mener ordet „andagt“.

Mange forbinder måske noget negativt med dette ord, noget i retning af en religiøs pligt, f.eks. når en spejdergruppe absolut skal holde andagt, for at tilgodese en eller anden formålsparagraf.

Opmærksom åbenhed

Men egentlig er det et meget smukt ord, der hverken har noget at gøre med sur pligt eller tvang. For hvad er „andagt“? Jeg søger at definere den som *opmærksom åbenhed overfor en religiøs virkelighed*. Denne virkelighed kan forstås som en indre erfaring, eller som noget ydre, det ydre ord, en religiøs naturoplevelse. I videre forstand kan ordet også anvendes filosofisk om en tænkning, der samler tankerne omkring en genstand; tænker med hjertet, bliver eet med og grebet af det, den tænker på. Kort sagt andagt er noget i retning af det, vi forbinder med bøn. At være opmærksom, at tænke sig om.

Tænke

Den store tyske filosof Hegel var så glad for ordet andagt, fordi det også indeholder ordet *tænke*. Andagt og bøn er ikke virkelighedsflugt - tværtimod, det er at være mere opmærksom, mere eftertænksom, det er at se ting, som andre måske ikke ser. Sagt på jævn dansk: Et andægtigt menneske, et menneske, der beder, det er en der er klogere end andre, ser mere end andre, kan give ord for noget, som andre måske bare føler.

Også svar

Det er den ene side af andagt og bøn. Men der er også en anden side, den, som jeg vil kalde for *åbenhed*. Bøn og andagt er ikke kun udtryk for erfaringer, de er også en henvendelse til Gud. De er udtryk for, at vi, når vi beder, ikke kun taler med os selv: Der er en, vi taler til, ja bøn og andagt er altid også *svaret* på noget vi har hørt, noget vi har erfaret.

Livsstil

I mere snæver forstand betyder andagt selvfølgelig også en fromhedsøvelse, en personlig fromhedsstil, hvor bønnen indtager en central plads. Ordet kan også betegne en kort gudstjeneste, for eksempel en morgen- eller aftenandagt, det kan betegne en slags livsstil, den nemlig, at ånd eller tro ikke kun kan blive noget usynligt, de skal også blive til en livsform.

Jeg tror, at der i vor tid er en tendens til en falsk usynliggørelse af troen, der gør den til noget uvirkeligt. Det er denne falske usynliggørelse, der næsten har gjort bøn og andagt til tabuemner. Dette nummer af Kirkens Undervisning vil bidrage til at bryde dette tabu, vil bidrage til at give troen et sprog, at give ånden livsform.

Bønnen og dens sprog

Er bønnen monolog eller dialog?

af Urban Forell

3

Fadervor

En gennemgang af Fadervor for 3.-4. klasse

af Susanne Rysgaard

6

‘Giv mig et livstegn, Gud’

En mosaik af bønner

af Sigfred Horsholt Pedersen

11

Meditationsgudstjenester

Et eksempel med latinamerikanske billeder

af Elisabeth Lidell

14

Helligånden og de andre ånder

En oversigt over den bibelske forståelse af Helligånden

af Johannes Nissen

19

Nyt fra Folkekirkens Pædagogiske Institut

21

Nyt fra Folkekirkens Skoletjeneste

Kbh.-Fr.berg

af Helle Krogh Madsen

22

Bøger og materialer

23

Forsideillustration: Kim Pedersen

Bønnen og dens sprog

Er bønne monolog eller dialog?

Er bønne en samtale mellem Gud og menneske eller er det blot menneskets enetale til Gud? Og hvis bønne er dialog, hvordan kan man så blive klar over, at bønne får et svar? Og endelig kan man spørge på hvilken måde, Gud giver min bøn et svar: Er det gennem mirakler eller gennem dagligdagens hændelser? I denne artikel stiller professor Urban Forell en række spørgsmål til bønne. Han vil med sin analyse af bønne gøre os mere bevidste om bønnens mening og motiver.

Bønnen er selvsagt en meget væsentlig religiøs aktivitet, som også spiller en central rolle inden for kristendommen. Ud fra ét synspunkt udgør bønne et særligt religiøst sprog, i hvertfald så snart den er formuleret. Naturligvis er bevidstheden bagved sproget det centrale - formuleringen er dens ydre udtryk. Ud fra et andet synspunkt er bønne en handling, og dens ydre udtryk er en sproghandling.

Sprogfilosofi

Når man anlægger sprogfilosofiske synspunkter, spiller sprogets relationer til en række andre størrelser en central rolle. Det gælder sprogets forhold til:

1. de ting, hændelser og fakta, som beskrives,
2. de handlinger, som foreskrives
3. og de følelser og ønsker, som kommer til udtryk.

Kort sagt: Budskabet er et vigtigt aspekt ved sproget. Dertil kommer relationen mellem afsender og modtager.

Bøn - at tale til Gud

Generelt er bøn det samme som at tiltale Gud. Gud er modtageren. Derfor stræber bønne mod ham. Sådan en bestemt - og altså begrænsende - retning gælder for eksempel ikke for meditation, som derfor er et videre begreb. Bøn kræver i sin intention, at Gud er til og at bønne bliver hørt. Bønne er i og for sig et rent empirisk begreb, der kan anvendes i rent neutral, beskrivende religionsvidenskab, som ikke tager stilling til metafysiske spørgsmål. Derimod implicerer bønne som *fænomen*, at den bedende *tror*, at Gud er til. Men derimod ikke nødvendigvis, at denne tro stemmer med forholdene i virkeligheden.

Når den bedende *tror*, at Gud er til - som en grundlæggende forudsætning for bøn qua bøn - så er det klart, at denne tro også må omfatte en forestilling om, hvordan Gud er. Det vil sige noget om Guds egenskaber, relationer og handlinger, ikke mindst i forholdet til den bedende selv og til mennesker generelt. Det er klart, at disse forestillinger meget fundamentalt må sætte sit præg på bønnens indhold. Til forskellige forestillinger om Gud svarer forskellige slags bøn.

Tro og bøn

Iøvrigt spiller det intime forhold mellem tro og bøn, en central rolle i kristen tankegang. Der er tale om en slags vekselvirkning: bøn er udtryk for tro, men kan samtidig styrke og uddybe troen. Det kan

Sprog og teologi

Man kan forstå teologi som det at give troen et sprog. En af de teologer, der især har beskæftiget sig med, hvad sprog betyder for teologi og forkyndelse, er professor Urban Forell. Han er svensker, men har i mange år arbejdet ved Københavns Universitet som lærer i etik og religionsfilosofi.

konstateres rent psykologisk som en helt naturlig psykologisk mekanisme - også uden støtte i kristne, teologiske forudsætninger. Men den kristne tro selv tolker det naturligvis sådan, at troen og dens vækst er en gave fra Gud, et svar på bønne.

At den bedendes tro kan ses som det vigtigste bønnsvar, er nærliggende ud fra dogmet om Guds absolutte alviden. Hvilken mening skulle det ellers have at bede til en Gud, som allerede i forvejen ved alt? Og at bede til en Gud, som allerede i forvejen kender alle vore

behov og som desuden elsker os...? Meningen med bøn ud fra disse forudsætninger er et af de vigtigste problemer for en kristen orienteret religionsfilosofi. Uden at gå nærmere ind på dette problem kan jeg blot kort notere, at det er nærliggende at tolke bønnens mening som liggende i bønnens virkninger på den troende selv, ikke mindst i en styrkelse af og en fordybelse af den bedendes tro.

Monolog eller dialog

Hvis man tager et mere generelt udgangspunkt uafhængig af den specifikt kristne gudstro, så melder et mere grundliggende religionsfilosofisk problem sig, - nemlig spørgsmålet om bønne er monolog eller dialog. Bønne kan være monolog, selv om Gud er til - hvis han nemlig ikke svarer. Hvis bønne er dialog, hvordan identificerer man så et svar på bønne? Hvilke kriterier har man til at fastholde et bønssvar? Indebærer Guds svar, at Gud griber ind ved at gennembryde naturens lovmæssige og regelbundne gang? I så fald sker et mirakel. Eller kan Gud svare gennem hændelser, som i og for sig har en helt naturlig forklaring? Mirakelspørgsmål kan altså melde sig i forlængelse af bønnens filosofiske problematik, nemlig når der bliver tale om bønssvar.

Tre hovedtyper af bøn

Fra et sprogfilosofisk synspunkt er det både interessant og vigtigt at skelne mellem *forskellige typer af bøn*. Man tale om tre hovedkategorier:

1. begærende bøn, hvori man beder om noget, at noget skal ske,
2. bekendelse, hvor man bekender noget om sig selv og ens egne handlinger, og
3. tak og lovprisning, hvor alt direkte kredser omkring adressaten, Gud.

I den begærende bøn indgår et bekendelsesmoment, nemlig en bekendelse af ens egen absolutte afhængighed af Gud. Omvendt er al bekendelse af ens synder forbundet med en begærende bøn om syndsforladelse. Dermed bekender man i syndsbe kendelss en udover sine synder faktisk også sin absolutte afhængighed af Gud.

Denne absolutte afhængighed gør det efter kristen tankegang umuligt at udøve nogen som helst slags teknisk eller kausal manipulation af Gud, som man forsøger at gøre i magien. Ethvert sådant forsøg ville støde mod Guds absolutte frie vilje, som også forhindrer et menneske i at befale over Gud. Allerhøjest kan man driste sig til i den begærende bøn ydmygt at påberåbe sig Guds frit givne løfter.

Forskellen mellem de forskellige typer af bøn kan belyses klarere, hvis man i bønne og hele dens sammenhæng udsondrer en række forskellige faktorer eller knudepunkter, blandt hvilke Gud udgør en konstant (ihvertfald efter kristen tankegang). De øvrige faktorer kan derimod fyldes med forskelligt indhold, og de er derfor variable.

Det er i de variable faktorer, at differentieringen mellem forskellige typer af bøn skal søges. De forskellige faktorer er ikke hermetisk afgrænset over for hinanden. De kan tværtimod overlappe hinanden, men de udgør begrebs- og funktionsmæssigt set forskellige størrelser. Ved overlapning mellem faktorerne kan samme indhold opfylde flere forskellige sådanne funktioner. Som et første skridt kan man skelne mellem:

1. Bønnens indhold.
2. Dens virkninger på den bedende.
3. Bønnens motiv.

Bønnens indhold

Disse tre faktorer udgår empiriske størrelser, og jeg holder mig nu til dem. Vil man tilføje en metafysisk størrelse, så kan man også tale om guddommelige bønssvar som en fjerde størrelse. Denne side af sagen berøres dog ikke i det følgende. Den første faktor, bønnens indhold, omfatter både bønnens afsender og adressat, idet den sidste giver bønne retning. Det indebærer, at bønnens form altid bliver tiltale, tale i anden person.

Den anden faktor vil jeg kalde bønnens materia. Det er dét, man beder om, eller dét, som man bekender eller dét, som man takker for. Her er både form og indhold yderst variable.

Kendetegnende for kristen tankegang er, at Gud, adressaten, bør spille den helt afgørende rolle både i bønnens indhold og i dens motiv. En overlapning mellem faktorerne får vi, når selve materien allerede indeholder en referens til Gud og til den bedendes relation til Gud. En sådan overlapning har en central plads i kristent bønsliv. Dette forhold sletter imidlertid ikke den begrebsmæssige distinktion mellem den retningsbestemte adressat og materia.

At Gud som adressat sætter sit afgørende præg på bønne implikerer i og for sig ikke, at Gud også findes i virkeligheden. Men derimod må bønne indeholde en *tro* på, at Gud er til og at han hører bøn. Hvis denne tro er sand, så kan man udover bønnens rent menneskelige, empiriske kontekst også regne med muligheden af en kontekst af guddommelige bønssvar.

Når det drejer sig om bønnens materia, så er der interessante formelle skillelinjer mellem de forskellige hovedtyper af bøn. Den begærende bøn har sin materia i fremtiden, og hvis denne form for bøn skal give fornuftig mening, så kan man hverken bede om det, som

er umuligt eller om det, som er uundgåeligt. Videre må fremtiden forudsættes at være åben, det vil sige universets hændelser må ikke udgøre et strikt forudbestemt system.

Bekendelsen har sin materia hovedsagelig i fortiden, således at den afhængighed af Gud, som man bekender, egentlig er et gennemgående træk i alle tidens retninger. Også den takkende bønns materia ligger hovedsagelig i fortiden. Den lovprisende bøn kan desuden være tidløs og utidig. I lovprisningen kommer materien til at referere til den adressat, som bønnen stræber imod. Her er en overlapning nærliggende.

Ud fra et kristent synspunkt er det væsentligt for en ret bøn, at den adressat, bønnen retter sig imod, Gud, får den absolut dominerende del af interessen. Der er risiko for, at dette ikke bliver tilfældet i den begærende bøn, hvor materien (det man beder om) i stedet kan fange hele interessen på Guds bekostning, specielt når materien ikke refererer til Gud. Hvis dette sker, så er bønnen blevet afsporet, og man kan ikke regne med et guddommeligt løfte om bønnehørelse.

Bønnens virkninger

Såvidt bønnens indhold. Dette kan omfatte bønnens virkninger på den bedende som den begærende bønns materia, men følgevirkningerne på den bedende kan også optræde som en helt selvstændig faktor helt ved siden af bønnens indhold. I det sidste tilfælde kan man tale om bønnens bivirkninger, og hvis de erobrer hovedparten af interessen, så degenererer bønnen i retning mod at blive terapeutisk meditation.

Det er nok en illusion at tænke sig, at disse bivirkninger skulle kunne blive effektive uden tro på Gud og uden bønnens guddommelige adressat.

Virkningerne på den bedende kan tolkes enten som naturlige psykologiske fænomener eller som resultat af Guds virksomhed. Det er ikke sikkert, at tolkningerne strider mod hinanden. Hvordan begge tolkninger logisk forholder sig til hinanden, udgør yderligere et interessant og vigtigt religionsfilosofisk problem, som hænger sammen med forholdet med Guds handlende og naturens lovmæssige ordninger, som ovenfor var nævnt i forbindelse med mirakelspørgsmålet.

Bønnens motiv

Udover indholdet og følgevirkningerne på den bedende kan også bønnens *motiv* være af stor interesse i mange sammenhænge. Bønnens motiv kan man få frem som svar på spørgsmål af typen: „Hvorfor beder du?“. Det kan da vise sig, at motivet overlapper nogle af de ovenfor behandlede faktorer, men rent begrebsmæssigt udgør motivet alligevel en selvstændig funktion i forhold til bønnen.

Men lad os se på mulige overlapninger. Svaret på spørgsmålet, hvorfor nogen beder, kunne for eksempel være: "Fordi jeg gerne vil være rask", eller "Fordi jeg gerne vil have en dybere tro", eller "Fordi de og de synder trykker mig særlig hårdt". I disse tilfælde ligger motivet altså i bønnens *materia*, enten det nu drejer sig om begærende bønner eller en bekendelse.

Fra et kristent synspunkt (jvf. Luthers udlægninger i katekeserne, 3. hovedstykke) bør motivet være intimt knyttet til adressaten, Gud, og bestå i Guds befaling og Guds løfte om bønnehørelse. Men motivet kunne i stedet komme til at ligge på følgevirkninger hos den bedende, hvorved vi kan få en trefoldig overlapning mellem motiv, følgevirkninger og materia. I dette sidste tilfælde er der stor risiko for at bønnen ikke får den forventede virkning, men i stedet degenererer

til en egocentrisk meditation (jvf. Den, som bevidst jager lykken, går ofte glip af den).

Bønnen skal efter kristen tankegang i stedet have sin koncentration på Gud, og det gælder også bønnens motiv.

Sammenfatning

Mine udlægninger har lagt stor vægt på den bedende person, bevidstheden og intentionerne omkring bønnen. Her er jeg i god overensstemmelse med Luther i katekeserne, og sikkert også med den overvejende del af den kristne tradition. Men bønnen har jo i de fleste tilfælde et sprogligt udtryk, - foreligger i sproglige formuleringer.

Det kan blive et definitionsspørgsmål, om man vil kalde selv den sproglige formulering for bøn (i abstraktion fra den bedende og hans/hendes bevidsthed). Hvad der ihverfald må genfindes i bønsteksten (explicit eller implicit) er det som jeg ovenfor kaldte bønnens indhold: adressaten og materien. Derimod står virkningerne på den bedende og dennes motiv (hvor de ikke overlapper med materien) kun i en *extern* relation til den sproglige tekst.

Gør man teksten selvstændig i forhold til den oprindelige forfatter, sådan som tilfældet er ved nedskrevne bønstekster, så veksler jo både den bedendes person, motiv og virkningerne på den bedende - alt efter de forskellige tider, situationer og omstændigheder, i hvilke bønsteksten bruges. I forhold til en skreven bønstekst bliver det derfor umuligt at sige noget generelt om bønnens virkninger eller motiv - man må i stedet forholde sig til bønnens indhold.

Oversættelse Allan Ploug Sørensen

Fadervor

En gennemgang af Fadervor for 3.-4. klasse

Undervisningsmodellen er bygget op over nogle hverdagsepisoder, som jeg har iagttaget dem dels hos mine egne børn og dels hos deres kammerater. Episoderne eller fortællingerne er ment som inspiration og motivation – og er således eksempler på, hvordan man kan tage fat på de enkelte bønner i

Fadervor. Den enkelte underviser kan herefter ud fra sine egne erfaringer med børnene fortælle nye historier, ligesom børnene i stor udstrækning kan være med til at fabulere, tegne og fortælle.

I forlængelse af de enkelte fortællinger nøjes jeg med ganske kort at skitsere, hvordan undervisningen iøvrigt kan forme sig. Der gives

nogle eksempler på bibelhistorisk stof, aktiviteter og salmer, som kan anvendes i forbindelse med en gennemgang af Fadervor på 3. eller 4. klassetrin. Hvor intet andet er nævnt, henviser salmenumrene til *Salmer og kirkeviser*. Der er til denne bog udgivet bånd til samtlige salmer og viser.

Vor far, du som er i himlen

Fortælling:

Hvordan morfar kan være en stjerne

Ane og Louise er på vej hjem fra spejdermøde. Der er mørkt det sidste stykke vej, som de skal gå alene. De holder sig tæt op ad hinanden; ja, de er lige ved at tage hinanden i hånden. For så tør de bedre stå lidt stille og se op mod stjernerne, der lyser så klart i mørket.

"Deroppe sidder min morfar", siger Louise og peger på en stjerne, der lyser og funkler på himlen.

"Og dér sidder min farfar", siger Ane og peger på en anden stjerne. Og så kigger både morfar og farfar ned på dem, og det er næsten, som om morfar og farfar blinker ned til dem og vinker.

Og det er, som om morfar hemmeligt hvisker: "Ja, ja, de siger, vi er døde; men I to, I kan da selv se, at vi er her. Og hvis I bliver i tvivl, så kom bare herud i mørket igen; så vinker vi ned til jer."

Og farfar blinker igen, for han havde altid været lidt af en skælm. Da Ane kommer ind til mor og far, fortæller hun om, hvordan farfar har kigget ned på hende – og at han har hjulpet hende, så hun ikke mere er så bange for mørket. Lidt efter ligger Ane i sin seng.

Og hun snakker igen med far om farfar, som Ane aldrig har kendt, fordi han døde mange år, før Ane blev født.

Og så spørger Ane pludselig: "Sidder Gud li' som farfar og blin-

ker ned til os oppe fra en stjerne? Hvordan kan man egentlig sige, at Gud er i Himlen?"

Far tænker sig længe om. Så siger han: "Gud er så stor, at han kan være over det hele. Han er i himlen, men ikke bare der. Han er også her hos dig og mig. Vi kan ikke se ham; men vi kan mærke, at han er der, li' som I for lidt siden kunne mærke, at morfar og farfar var der. Gud er i himlen og på jorden. Og Jesus har lært os, at vi må kalde ham far, fordi han er akkurat li' så nær hos os som en far (eller en mor) er – og fordi han passer på os."

Så folder Ane sine hænder – og sammen med far beder hun "Vor far, du som er i himlen..."

Idéer til undervisning

1. *Gud er i himlen – den ophøjede skabergud*. Arbejd med 1. trosartikler. Genfortæl skabelsesberetningerne.

Salmer: "Måne og sol" (nr. 1) og "Når jeg ser din himmel..." (nr. 24 i De unges Sangbog). "Op al den ting" (DDS nr. 12).

Det vil være oplagt at tegne til dette emne!

2. *Gud som en barmhjertig og kærlig far*. Genfortæl lignelsen om den fortabte søn. Sammenlign med H.C. Andersens eventyr, Svinedrengen. Se evt. *Kirken Arbejder*, nr 2, oktober, 1993-94.

Salmer:

"At holde en sten i hånden" (nr. 83), "Sæt en ring på hans hånd" (nr. 53), "Gud, min far, se jeg er her" (nr. 9), "Fader vor, du som er i Himlen" (nr. 22), "Nu titte til hinanden" og "Lille Guds barn" (DDS nr. 697 og 35). Dramatisering eller fremstilling af tegneserie over den fortabte søn.

Susanne Rysgaard giver her et eksempel på, hvordan en gennemgang af Fadervor kan gribes an i den indledende konformationsundervisning i 3. eller 4. klasse. Undervisningseksemplet kan selvfølgelig også bruges i en kirkelig børneundervisning. Eksemplet er en skitse, hvor Susanne Rysgaard bruger hverdagsepisoder, sådan som enhver af os selv kan erfare og formulere dem. Forfatteren er til daglig præst i Rønde på Djursland. Bag sig har hun en uddannelse som cand. pæd. og teolog, samt mange års erfaring som efterskolelærer.

Helliget blive dit navn – komme dit rige – ske din vilje

Disse tre bønner, som teologisk hænger nøje sammen, er en stor mundfuld at gennemgå med børn. Jeg har valgt at koncentrere mig om den første. For de to øvrige bønners vedkommende henvises til Helge Lundblads hæfte "Fadervor", hvor flere idéer kan hentes.

Fortælling:

Solen kysser Louise i nakken

Næste morgen – meget tidligt, da Louise ligger i sin seng, er der pludselig noget, der puffer til hende og kilder hende i nakken. Det er, som om der er én, der kysser hende i nakken og siger "God morgen Louise!"

Louise rejser sig lidt op – og gnider øjnene, men kan ikke rigtig se noget. Og dog. Der er der en smal stribe lys – sollys, som rammer hende lige i nakken. Det må jo være solstrålen, som har vækket hende. Tænk at blive vækket til en ny dag af solens stråler. Det er næsten li' så godt som at blive vækket med sang og flag og gaver – som når man har fødselsdag.

Da Louise lidt efter sidder ved morgenbordet, fortæller hun om, hvordan solen har vækket hende her til morgen, så hun næsten troede, at det var en engel eller Gud, som pludselig stod der og puffede til hende – og kaldte på hende. For det lød næsten, som om solen også kald-

te på hende og råbte: "Louise, Louise..." Lidt efter spørger Louise pludselig: "Hvordan fandt I forresten på, at jeg skulle hedde Louise?". "Jo", siger mor, "da vi så dig, da var vi lige med det samme klar over, at du var en Louise. Ja, du kunne faktisk ikke hedde andet. Det var næsten, som om der stod Louise på dig lige fra starten. Som om der stod Louise i nakken på dig. Som Guds fingeraftryk på dig, li' som solen her til morgen kyssede dig i nakken. Li' som der står Louise på døren ind til dit værelse – og på de pakker, du får til jul."

"Og forresten", siger far, "så står der ikke bare navn på dig. Der står også navn på dagen i dag. For da solen kyssede dig i nakken og sagde "God morgen, Louise", da blev der samtidig rakt en ny gave til dig: En splinterny dag, som du må pakke ud og bruge". Og på den gave står "til Louise fra Gud". For den er Guds gave til dig. Tag du godt imod den – pak den ud og brug den!"

Idéer til undervisning:

1. Guds navn

At Guds navn må blive helligt for os betyder, at vi både må vedkende os et afhængighedsforhold og i taknemmelighed tage imod hver ny dag som en gave fra Livets Gud.

I den jødisk-semitiske tradition er navn og person så nøje knyttet sammen, at man ved at latterliggøre et navn også latterliggør personen. Bønnen "helliget blive dit navn" betyder, at det ikke "bare" er Guds navn, men Gud selv, der skal blive hellig, blive stor, frygtindgydende og glædelig for os.

2. Menneskers navne – knyttet sammen med Gud. I dåben bliver vi Guds børn. Gud kalder hver enkelt af os ved navn, og knytter vort navn uløseligt sammen med sit eget. I Johannes-evangeliets opstandelsesberetning møder/opsøger den opstandne Kristus Maria Magdalene og giver hende identitet "blot" ved at kalde hende ved navn. Og kalder hende derved ind til et nyt liv sammen med Ham. Ikke ved at sige sit eget navn, men ved at sige hendes (Joh. 20,16). Se endvidere Esajas 43,1ff: "Jeg kalder dig ved navn, du er min."

3. Bibelhistorie og salmer

Genfortæl Samuels kaldelse (1. Sam. 3) samt fortællingen om Moses ved den brændende tornebusk, hvor Gud åbenbarer sit navn "Jeg er" (2. Mos. 3) for Moses. Genfortæl endvidere én eller flere af Johannes-evangeliets "jeg er-ord", hvor det gøres klart, at Gud åbenbarer sit væsen og sit navn i Jesus Kristus.

Salmer: "Tak Gud, for denne lyse morgen" (nr. 11), "Lyset er kommet" (nr. 12), "Gud bor i et lys" (nr. 38) samt "Lysets engel går med glans" og "I østen stiger solen op" (nr. 694 og 696 i DDS).

Giv os i dag vort daglige brød

Børnenes fortælling:

Lad børnene selv lave en fortælling om dagligt brød. Situationen kan for eksempel være spisefrikvarteret, hvor børnene tager madpakker frem, diskuterer hvad de har med og "bytter madder". Snak med børnene om, hvad "dagligt brød" betyder – om hvad der er nødvendigt – og hvad der er overflødigt.

Læs endvidere fra Astrid Lindgrens roman "Mio, min Mio" om brødet, der stiller al sult. Det pågældende afsnit findes også i Kaj Mogensens "Brødet", hvor man desuden kan finde yderligere idéer og fortællinger.

Idéer til undervisning

Bibelhistorie og salmer

Genfortæl beretningen om Manna i ørkenen (2. Mos 16) og lignelsen om den rige bonde (Lukas 12,13-21). Denne lignelse er blandt andet genfortalt i Helge Lundblads hæfte "Fadervor". Genfortæl endvidere brødunderet, Mark. 8 (par) og Joh. 6 (Livets brød).

Salmer: "Hvordan nu med en bager?" (Findes blandt andet i Kaj Mogensens "Brødet"). Desuden nadversalmerne i *Salmer og kirkeviser*: "Glædens Herre", "Lad os bryde brødet", "Velsign de gaver du gir" samt "Jesus og hans venner".

Forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere

Fortælling:

Til fødselsdag hos Mette

"I dag er det Mettes fødselsdag...." Hele klassen er til fødselsdag hos Mette. Alle børnene sidder i begyndelsen inde i dagligstuen. Og Mette skal hele tiden gå ud, fordi børnene skiftes til at gemme de pakker, som de har med. Når Mette kommer ind i stuen, så synger børnene li' så stille "Mariehønen evigglad gik tur på et rabarberblad...". Og jo tættere Mette så kommer på pakken, desto højere synger børnene, indtil hun har fundet pakken.

Lidt senere skal de alle sammen ud at lege. Først skal de på et lille løb rundt i kvarteret. Men allerede på den første post bliver Ane og Mette uvenner. For Ane siger til de andre, at hun kender en smutvej hen til næste post. Men den vej er altså bare en hemmelighed, som Mette og Ane plejer at have sammen. Og nu har Ane ødelagt det hele ved at sige det højt. Det er rigtig tarveligt, er det. Og så er de endda hjerteveninder.

Mette er lige ved at begynde at græde, og hun skynder sig at

løbe sin vej. For nu kan de have det så godt. Hun løber lige hen til sit store klatretræ og kravler op i det. Her bliver hun i hvert fald siddende, indtil de kommer og siger undskyld og kalder på hende ... Hvis de altså bare har set, hvor hun er løbet hen...

Nej, nu går de alle sammen deres vej. De har slet ikke set, hvor hun sidder. Det er også Anes skyld, det her. Hvorfor skulle hun ødelægge det hele og røbe deres hemmelighed? Men hov, hvad er nu det? Er det ikke, som om hun hænger fast i et eller andet? Nu kan hun ikke engang komme ned, uden at der går hul i hendes bukser. Og sådan som hun ellers havde glædet sig til sin fødselsdag. Og nu er det hele bare ødelagt.

Mette kravler ned fra træet. Der er kommet en stor flænge i hendes nye bukser. Hvad vil mor nu sige? Og hvad skal hun selv sige, når hun kommer tilbage til de andre? Skal hun sige "Undskyld" og "Om forladelse"? – Eller skal hun spørge, om de skal være gode venner igen?

Idéer til undervisning

1. Viderefortælling og bibelhistorie: Lad børnene digte videre på historien – i ord og tegninger.

Genfortæl lignelsen om den gældbundne tjener (Matt. 18,21-35). Lignelsen kan evt. dramatiseres.

Billedmateriale: N.E. Steffensens bog: "Om at lære at tilgive".

Vend tilbage til sammenligningen af "lignelsen om den fortabte søn" og Svinedrengen, hvor Guds tilgivelse ses i modsætning til menneskers dom og udelukkelse.

2. Oplæsning

Læs kapitlet "Pippi arrangerer hvem ved hvad" i Astrid Lindgrens "Pippi Langstrømpe".

3. Salmer

"Fred med far. Fred med mor" (nr. 30), "Jeg har få't hænder at klappe med" (84), "Vær mig nær, o Gud" (78), "At holde en sten i hånden" (83). "Fred være med dig, fred på jorden" (Gud ske tak og lov, nr. 153)

Led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde

Fortælling:

Jamen, det ville jeg jo slet ikke!

En eftermiddag sidder Rasmus alene derhjemme sammen med sin lillesøster, og pludselig får han øje på peberkværnen på hyl- den over køkkenbordet – kvær- nen med hele peberkorn. Skulle han prøve at smage på et af dem? Mon de var så stærke, som de voksne sagde? Rasmus ved ikke rigtigt, om han tør. Men det ku' jo være, at lillesøster ville være med. Mon hun kunne få hende til det? – Mon hun turde? Hvis hun tør, så tør jeg også, tænker han.

Rasmus kravler op på køk- kenbordet og henter peberkvær- nen ned og tager et lille rundt peberkorn frem og lægger det på spisebordet.

"Hvad er det?" spørger lille- søster. "Det er da et mini-spej- derhagl", siger Rasmus. "Altså et af de rigtig stærke. Mor siger, at de er alt for stærke til os; hun siger, at vi ikke må spise dem. Men det er nok bare, fordi hun selv vil have dem. Hun siger, at de er meget stærke, og at de brænder på tungen, så man spy-

ild li' som en drage hvis man altså spiser dem".

Lillesøster sidder lidt og kig- ger. "Har du smagt dem?" siger hun så. "Nej da, ikke endnu," siger Rasmus, "for mor siger jo, at vi ikke må ... og jeg vil heller ikke gøre det alene. Det er bedst at være to ... men du er nok for lille til at være med."

Ikke så snart har Rasmus sagt det ... før lillesøster tager peber- kornet og putter det i munden... Om hun turde. Hun var da næ- sten fem år. Lillesøster sutter og sutter på peberkornet. Og så bliver hun pludselig rød i hove- det. Vandet står ud af øjnene på hende. Og hun giver sig til at skribe så højt, at mor kommer farende for at se, hvad der er i vejen.

"Det var Rasmus," hulker lil- lesøster, "der fik mig til det. Og så tør han ikke engang selv..." Mor skælder ud og trøster lille- søster – ind imellem hinanden.

"Jamen, det ville jeg jo slet ikke," hulker Rasmus – for nu græder han også – "jeg skulle jo bare bruge en forsøgskanin..."

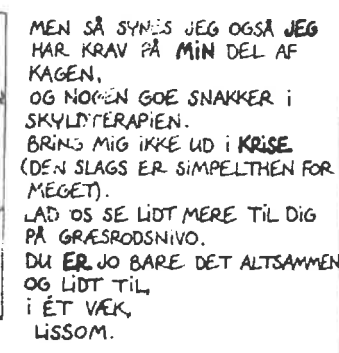
Idéer til undervisningen

Bibelshistorie og salmer

Om fristelse: Genfortæl syndefald- beretningen (1. Mos. 3), David og Batseba (2. Sam. 11), fristelsen i ørkenen (Matt. 4). Genfortæl even- tuelt også fra lidelseshistorien: Ju- das, der forråder og Peter, der fornægter samt alle de andre, der flyg- ter.

Salmer: "Da Jesus kom til os og gik på jorden" (nr. 41), "Du er lille, jeg er stor" (93), "Ingen er så tryk i fare" (nr. 44 i DDS).

EGOLAND - af Olfax

POLITIKEN 23-11-89

For dit er riget, magten og æren i evighed, Amen

Den afsluttende lovprisning i Fadervor er nogle af de stærkeste ord, der findes på jorden. Ordene udtrykker kort og præcist, at alt det, som vi beder om, når vi beder Fadervor, allerede er opfyldt, fordi Gud i Kristus har sejret én gang for alle. Det betyder imidlertid ikke, at Guds rige allerede nu er helt og fuldt til stede. Derimod betyder det, at den afgørende sejr er vundet, og at Gudsriget er glimtvist til stede. Men stadig venter vi på fuldendelsen; og derfor beder vi da også "komme dit rige, ske din vilje som i himlen, således også på jorden".

Børnenes fortælling:

Lad børnene fortælle om en fest eller et festmåltid, som de har deltaget i. Forsøg derefter at få børnene til at fortælle om, hvad der gjorde festen til en god fest. Børnene ved nemlig godt, at man deler meget mere end maden med hinanden, når man spiser sammen.

Idéer til undervisning:

Bibelhistorie, leg og salmer

Et af de gængse billeder på Guds rige er måltidsfællesskabet: At sidde til bords med Abraham, Isak og Jakob, og som en forsmag på dette himmelske måltid har vi nadveren. Umiddelbart forud for nadvermåltidet beder vi i Fadervor "komme dit rige", og i bordfællesskabet med den levende og opstandne Kristus er denne bøn (såvel som Fadervors øvrige bønner) opfyldt.

Fortæl om Jesu bordfællesskab med mennesker af alle slags, om nadver og nadverindstiftelse samt om måltidet i Guds rige.

At Gudsriget er til stede, om end det er skjult, kan man måske også illustrere for børn ved at lege gemmeleg. Børnene kan ikke se hinanden; men alligevel ved de, at de alle sammen er der rundt omkring, og at de ved legens afslutning kommer frem, når det afsluttende råb "kom frit frem!" lyder.

Eller Gudsrigets tilstedeværelse kan sammenlignes med den tryghed, som børnene føler, når de om aftenen ligger i deres seng i et mørkt værelse – den tryghed, som de fornemmer, når blot de ved, at mor eller far sidder inde i stuen.

I forbindelse med en gennemgang af Fadervors lovprisning vil det være oplagt at synge kernesalmer som "Dejlig er jorden", "Lover den Herre" og "Se, nu stiger solen" foruden følgende numre i *Salmer og kirkeviser*: 43, 56 og 57.

Litteratur

- Martin Luther: *Den store Katekismus*, ved Leif Grane. Det danske Bibelselskab, 1976.
- Gerhard Pedersen: *Glæden ved stilheden*. Unitas, 1989.
- Peter Jensen: *Din bøn – min bøn – om Fadervor*. Unitas 1980.
- P.H. Fromsejer: *Fadervor for unge*. Unitas 1973.
- Helge Lundblad: *Fadervor*. I serien: Den kristne børnelærdom for børn i hjem og kirke. Materialecentralen, 1983.
- *Bønner for børn og unge*. Unitas Forlag og FDF / FPF's forlag, 1993.
- Margareta Melin: *Børn og bøn*, Aros 1974
- N.E. Steffensens bog: *Om at lære at tilgive*. Aros, 1978.
- Kaj Mogensen: *Brødet* (elevens og lærerens bog). NNF 1987.
- *Salmer og Kirkeviser*. Haase 1990.
- *Gud ske tak og lov – Den danske Salmebog for børn og unge*. Det kgl. Vajsenhus' Forlag 1993.

"Giv mig et livstegn, Gud"

En mosaik af bønner

Dette undervisningseksempel er især til brug for unge og voksne. Det kan dels bruges som grundlag for studiekredsarbejde over emnet bøn - dels et det et idékatalog over bønstekster til brug for temagudstjenester og ungdomsgudstjenester. Sigrid Horsholt Pedersen er til daglig sognepræst i Vejle.

Egentlig er det en umulig opgave at give sig i kast med - at undervise i "kristen bøn og meditation", for bøn lever og er ligesom tro.

Men på samme måde, som vi underviser i den kristne tro, må vi derfor kunne gå til emnet om bøn ved at pege på bønnens sprog og indhold, stedet for bøn og den bibelske begrundelse overhovedet for at gå i gang med dette. Hvad er bøn og meditation da, og hvilke konsekvenser har de?

Det er et vigtigt spørgsmål, da ethvert menneske - og ikke mindst den unge - har brug for at kunne knytte den fjerne Gud og den nære hverdag sammen i virkelighedens verden.

TV-kulturens mennesker

Vi lever i en zapper-kultur, hvor vi hastigt skifter fra det ene til det andet, hvor vi påvirkes af utallige ting - lys, lyde, billeder - og hvor selv menneskelige fællesskaber er flygtige. Kun det, der fascinerer en her og nu, fastholder én. Til gengæld kan det være en befrielse at blive holdt fast på ét, at standse op og være stille. I vekselvirkningen mellem stilheden, det fastholdte billede, og hverdagens mange akti-

viteter og tilbud kan den kristne bøn og meditation få en central placering.

Der er i vores tid en upræcis åndelig søgen - en søgen efter spiritualitet. Her er eksempler på bønner fra/om usikre, søgende og spørgende unge.

Giv mig et livstegn, Gud

Jeg har ventet så længe.
Rundt omkring mig larmer det,
men din røst kan jeg ikke høre.
Er jeg for døv for dig?
Giv mig et livstegn, Gud.

(Britt G. Hallquist i "I ditt nærvær".
En bønnebog for ungdom. St. Olavs
Forlag, Oslo).

Hvordan bliver man døv og blind for
Gud? Hvad kan livstegnet bestå af?
Kan vi blive hørende og seende igen?

Vor Far i Himlen!

Der er så meget, vi ikke forstår,
så meget, vi ikke kan se menin-
gen med.
Derfor er vi tit usikre og bange.
Hjælp os til at kunne tro,
til at turde slippe taget
og kaste os ud i det uvisse
i tiltrø til, at du griber os
og bærer os i livet,
også når der sker os noget,
som er ondt.

Far, lad os mærke din kærlig-
hed!

Amen

(Inge Hertz Aarestrup).

Herre, du kom selv som menne-
ske
til denne verden.
men jeg er bange for
at følge dig
i mødet med andre mennesker.

Du er mægtigere, Gud,
end alle, der har magt på jor-
den.
Alligevel stoler jeg ofte mer på
dem
end på dig.
Du er altid nær hos mig,
men jeg murer mig inde
bag mine egne problemer
og mærker ikke din nærhed.

Det er svært
at elske dig
over alle ting.
Det er svært
at tro på dig
- altid.
Derfor forsvinder glæden.

Tilgiv mig, Herre.
Gør alting nyt.
Giv mig håbet og kærligheden.

Amen.

("Bønner for børn og unge").

Herre, hør mig.
Jeg er stængt inde i mig selv,
min egen fange.
Jeg hører kun min egen stemme.
Jeg ser kun mig selv.
Og rundt omkring mig lever
menneskene.

Herre jeg vil ud.
Jeg ved, at glæden findes.
Jeg skimter den i enkelte ansigter.
Jeg ved at lyset findes.
Du lader mig se det i nogle
menneskers blikke.

Men, Herre, jeg kommer ikke ud.
Jeg elsker mit fængsel, selv om
jeg hader det.
Fordi mit fængsel er mig selv,
og jeg elsker mig selv.

Herre, vis mig, hvor vejen er,
vejen til menneskene.
Til glæden og lyset. Amen.

(Michael Quist i "I ditt nærvær" - en
bønebog for ungdom. St. Olavs
Forlag, Oslo, 1981).

Er menneskets fængsel og angst et
alment begreb? Siger det noget om
vores tid? Hvilken funktion har bøn-
nen i denne sammenhæng?

Kontakten til Gud

Samtalen kan bruges som billede
på, hvad bøn er. Man kan snakke
med Gud og til Gud, oven i købet
med de samme ord, som bruges i
samtalen med mennesker. Gud lyt-
ter, og Gud svarer, men Gud taler
også til os.

Vælger vi bønner som form, så
vælger vi at tro på, at hjælpen kan
komme udefra - vi overgiver os til
en magt uden for os selv. Det kan
ske i tak og lovsang til livets skaber
og opretholder eller i et nødsskrik
til den Gud, som er hos mennesker
i det dybeste mørke. I forbønner
bringer vi vore medmenneskers liv
og deres problemer frem for Gud
ved at kalde dem ved navn.

Men bønner kan også være ordløs -
et suk, en tanke, en lytten. Bønner
består i at åbne sig for den kærlig-
hed, som kommer os i møde fra
Gud selv.

Til livets Gud

Lær os at se nuancerne i livet,
der er som en farverig regnbue
- som en bro mellem himmel og
jord.

Tak, Gud, for solens skin,
for lyset, glæden og varmen.
Tak, at du er os nær,
når hjeret er ved at sprænges
af glæde
og livet bobler over
- og endnu mere tak,
at du er ved siden af os,
når livet gør ondt
og vi ikke alene kan klare det,
vi skal.

Midt i virvaret og usikkerheden
er mødet og samtalen med dig
som en pause,
der giver livet sin rytme tilbage.
Tak for bønnens mulighed
- den er kilde til liv og håb.
Bønnen peger på tilværelsens
mening
på en ny måde
for os selv og i vort forhold til
andre.

Det er som at få ny energi
til de udfordringer, der møder
os.

Bønnen springer lige ud af vo-
res travle dagligdag,
og den ender i det liv, som læg-
ges i dine hænder,
du, som er livets Gud!

(Sigrid Horsholt Pedersen).

Hvem henvender sig til hvem i sam-
talen? Hvordan foregår henvendel-
sen i bøn? Hvilke muligheder giver
bønnen?

Et ekko af dit liv

Din bøn vil have mangfoldige for-
mer, fordi den er et ekko af dit liv
og et genskin af det udtømmelige
lys, som Gud bor i. Bønnen til Gud
kan være en direkte henvendelse i
ord, men den kan også bestå af
fordybelse, eftertanke, hvor man i
stilhed koncentrerer sig, for ek-
sempel ved at betragte et billede,
en salme, en bibeltekst, eller blot
ved at være helt og fuldt til stede
for Guds ansigt - i kærlig opmærk-
somhed og taknemmelighed.

Den sidste form for bøn benævnes
som meditation. Den forudsætter
stilhed, en afspændt kropsstilling
og en modtagende holdning.

De to bønformer kan af og til
afløse eller supplere hinanden i et
fællesforum. Se på følgende eksem-
pel.

Det skabte/glæden ved livet - og
det truede og ødelagte liv:

- Gennemlæs salmen "Op al den
ting...", som om du så den for
første gang.
- Betragt billedet og teksten "Bag
klosteret".
- Læs "Bøn for jorden".

Overvej indhold og form i dette
eksempel på kristen bøn og medi-
tation!

"Bag klosteret". Foto: Mette Geil.

Bag klosteret

Bag klosteret, lige ved vejen
er der en gravplads for brugte
ting,
hvor der ligger rustent jern,
potteskår, knækkede rør, snoet
ståltråd, tomme cigaretpakker,
savsmuld og blik, gammel pla-
stic, nedslidte bildæk,
og venter som vi på opstandel-
sen.

(Ernesto Cardenal. Fra "Gud så, det
var godt", Kirkernes U-landsoplys-
ning).

Bøn for jorden

O Gud, du lod dine gode drømme
blive virkelige,
da du skabte verden.
Du lader livet myldre frem
i luften, i vandet og på jorden.
Vi, der også er dine skabninger,
lovpriser dig for alt, hvad der
er formet i din tanke
og blevet til ved dit ord.
Sammen med alt, hvad der har
åndedrag og stemme,
lovsynger vi dig,
du som har rejst din trone
i atomets kerne
og i universets vældige rum.

Skabelsens Gud,
vi vil give ord til den gråd og
klage,
der går gennem alt, hvad der
er til.
Det er naturen, der græder
gennem os,
det er det forurenede vand, der

sukker,
det er den udpinte jord, der
stønner.
Mægtige skabervilje, det er dine
paradisdrømme,
der lægges øde og forvanskes,
og det er os, menneskene,
der således påfører naturen
smerte
og hver dag slår drømmen om
det gode liv ihjel.
Forbarm dig over os!

Hør vor bøn, du himlens og jor-
dens skaber!
Send din kraft, som giver os
drømmen tilbage
og forvandler vort hjerte og
vort liv!
Lad os leve i troen og kæmpe i
håbet!
Lad os være omsluttet af din
kærlighed,
til vi ser dig i dit evige rige,
hvor alting er nyt, og jorden
har fået den skikkelse tilbage,
som du gav den i skabelsens
morgengry!

(Eyvind Skeie. Fra "Gud så, at det
var godt", Kirkernes U-landsoplys-
ning).

Bøn som kærlighedens udtryk

Hvis kristen bøn og meditation re-
duceres til at være terapi, der sigter
mod at få det godt, er den ikke
længere kristen. Målet må være at
styrke kærligheden mellem men-
nesker, at leve bønnen ud i hverda-
gen - og ikke en flugt fra hverdagen
og ind i sig selv. Ved at være stille,
fjernes alle ydre påvirkninger og
den indre støj. Dermed kan Gud
tale til os, fordi vi lytter aktivt og
opmærksomt. Bevægelsen fra stil-
hed til aktiv, lyttende opmærksom-
hed og konkret handling gælder
ligeledes i den daglige virkelighed.

Opportunt råd

Gør hverken Gud
til din hovedpude,
eller aftenbønnen
til din dyne.

(Helder Camara i "Tusind grunde til
at leve", Borgen).

Meditationsgudstjeneste

Et eksempel med latinamerikanske billeder

Det er ærgerligt, når vort religiøse tomrum fyldes med Østens mystik. Vi har så meget vi kunne bruge af i vores egen kristne tradition for fordybelse. Med dette udgangspunkt giver sognepræst Elisabeth Lidell fra Riskovet eksempel på en meditationsgudstjeneste, som bygger på billeder af den latinamerikanske kunstner Esquivel.

Den berømte tyske teolog, Dietrich Bonhoeffer, som døde i nazistisk fængsel, spåede engang i 40'erne, at vi ville gå en fuldstændig religionsløs tid i møde. Og i flere årtier så det som bekendt ud til, at han ville få ret, men hans spådom holder ikke stik århundrede det ud.

Religiøs vækkelse - diffus søgen

For den religiøse hunger i dag er enorm, religion trives som aldrig før. Stik imod efterkrigstidens profetier oplever vi noget, vi godt kan kalde en folkelig, religiøs vækkelse. Men det er ikke en vækkelse i traditionel forstand, som vi kender den fra Grundtvig eller Indre Mission. Vore dages vækkelse mangler et mål. Den er udtryk for en diffus søgen efter religiøse værdier. En søgen efter spiritualitet, som ikke vinder genklang i vor lutherske folkekirkens ordrige gudstjeneste.

Kristen meditation

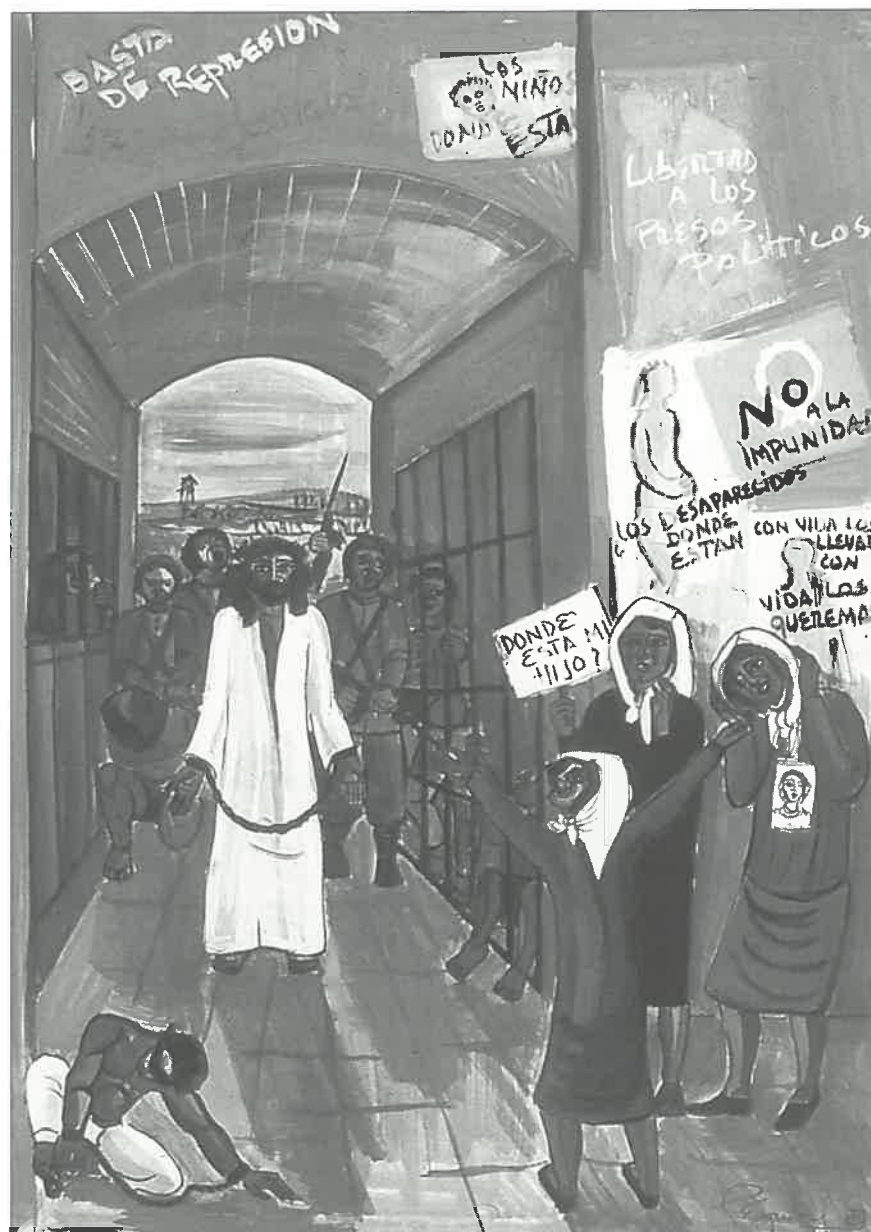
Og selvgølgelig ærgrer det mig, når danskernes eksistentielle vacuum blot fyldes med Østens filosofier og religioner. Tænk, om søgende

danskere i dag ville ty til vores egen kulturs religion, som er gennemsyret af det kristne menneskesyn og kristen livsanskuelse. Og indenfor kristendommen findes netop en rig

tradition for fordybelse og meditation, som går tilbage til Jesus selv.

Evangelisterne fortæller tit om, hvordan Jesus, når han stod overfor vigtige afgørelser, trak sig tilba-

"Dømt til døden".

"Forladt af alle".

ge - til ørkenen i de 40 dage, til Getsemane Have o.s.v. Også disciplene var travle mennesker: "...de havde ikke engang tid til at spise", læser vi i Mark. 6, 31. Efter sådan en periode med megen hektisk aktivitet siger Jesus til dem (samme sted): "Kom med ud til et øde sted, hvor I kan være alene og hvile jer lidt."

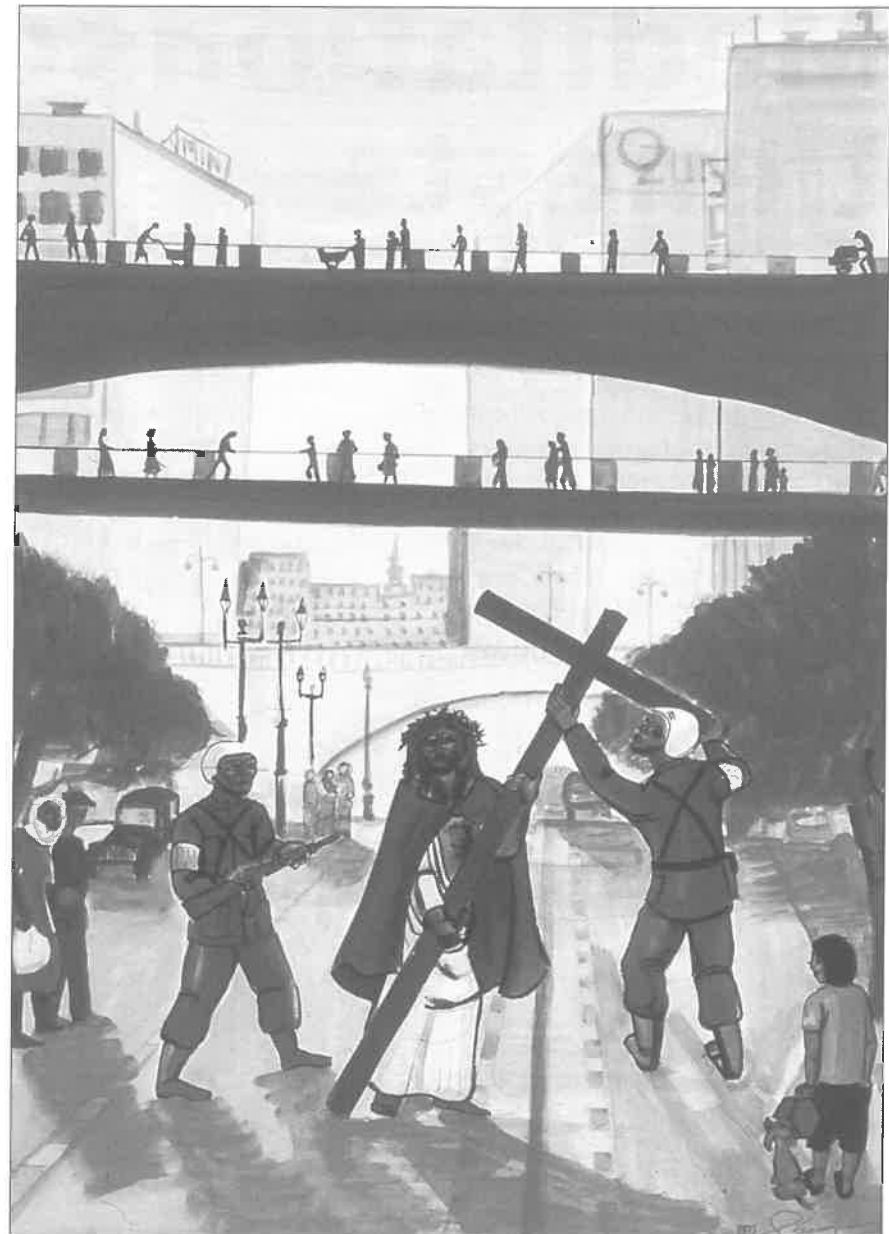
Rationel tænkning

Og Paulus trak sig tilbage i flere år, inden han gik ud i nye missionsopgaver. Peter fik åbenbaringer, når han bad, Ørkenfædrene levede i afsondrethed i det tredje århundrede. Og i den tidlige Middelalder fandtes stadig en levende tradition for kristen meditation. Men en afgørende forandring skete i oplysningstiden, da videnskaben og teknikken holdt sit indtog i vor del af verden, og den rationelle tænkning kom i centrum. Den vestlige kirke blev også påvirket af dette. Med reformationen røg kirkens kvindelige elementer ud, og lutherdommen koncentrerede sig som bekendt om de mandlige værdier: Ordet og intellektet.

Kvindelige elementer

Det er min fornemmelse, at elementer, som ligger tæt på det kvindelige: mystikken, dunkelheden, de levende lys, billederne og stilheden er en vej til at nå nutidens danskere. Ved at åbne sanserne, specielt gennem musik og billeder, åbner man for en dybere forståelse af det guddommelige.

Derfor har jeg siden 1986 eksperimenteret med meditationsgudstjenester over forskellige bibelske temaer: Lidelsen, opstandelsen, kvinderne ved graven, salig-

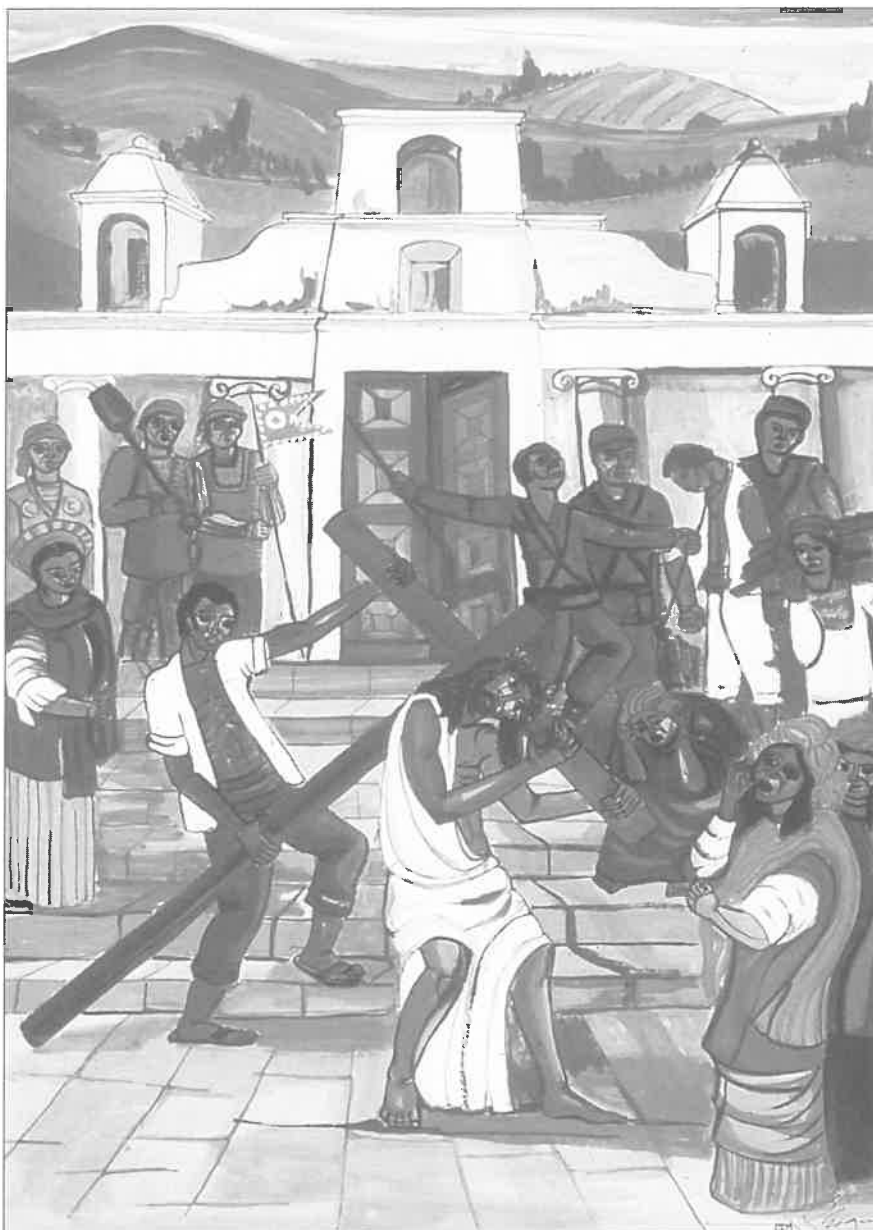
prisninger, gudstjenesten, jul, påske, Alle Helgen. Disse specielle gudstjenester ser jeg som et supplement til de traditionelle højmesser. Meditationsgudstjenesterne har altid været godt besøgt - ofte af mennesker med en perifer tilknytning til folkekirken.

Påskemeditation

Et godt tidspunkt er den såkaldte "stille uge" med Palmesøndag, Skærtorsdag, Langfredag og Påskemorgen. Lige siden Jesu død har kristne verden over levet intenst med i denne sidste uge af Jesu liv. Det forekommer mig, at påskedramaet

bedst kan forkyndes med et grænseoverskridende symbolsprog, som kan åbne sindets døre. I mit sogn er det efterhånden blevet en tradition, at organist Erik Haumann og jeg afholder en "Påskemeditation" i kirken tirsdag aften i den stille uge.

Meditationsgudstjenesten finder sted om aftenen og varer en lille times tid. De levende lys er tændt langs bænkerækkerne og i vinduerne, og i koret har vi placeret et stort lysbilledlærred. Efter en kort introduktion begynder vi meditationsgudstjenesten i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Organisten begynder at spille, mens

"En hjælper udefra".

jeg sætter mig hen og styrer dias-apparat, læser Bibeltekster og bønner. Vi prøver hvert år at forny os, og jeg skal her give eksempler på, hvordan vi har grebet det an.

Korsvejen

I år har vi valgt at opholde os ved påskefortællingen om korsvejen. Korsvejen er en gammel, folkelig bøn- og meditationstradition. Korsvejen følger evangelisternes beretning om den lidende Kristus. Undervejs standser vi op ved 15 moderne korsvejsbilleder, malet af den latinamerikanske menneskerettighedsforkæmper og kunstner, A.

Esquivel (f. 1931). Lysbillederne kan lejes (50 kr) eller købes (100 kr) hos Kirkernes U-Landsoplysning, Skindergade 24, 1. sal, 1159 København K, tlf: 33 15 59 27.

Disse billeder er typiske for det latinamerikanske folks fromhed i dag. De viser lidelsens vej, som det latinamerikanske folk har gået og stadigvæk må gå: Undertrykkelse, ydmygelse under diktatur, krænkelse af menneskerettigheder og gældskrise.

Som en central figur ledsager den lidende Kristus disse mennesker på deres vej; han lider og dør i solidaritet med dem. Det sidste

korsvejsbillede viser den opstandne Kristus, som går opstandelsen i møde sammen med de latinamerikanske ofre. Der, hvor vor tids problemer ellers truer med at overstige vore kræfter, bliver opstandelsens vidnesbyrd håbets kim og livets kilde.

Udover organisten og mig medvirker i denne gudstjeneste opera-sanger Britt Trusbak Haumann.

Collagen består af:

1. Bibeltekster om jesu lidelse, død og opstandelse.
2. Dias (malerier) af A. Esquivel.
3. Bøn.
4. Stilhed.
5. Orgelmusik og/eller solosang, valgt ud fra de enkelte Bibeltekster.

- og har dette forløb:

● *Billede:* "Dømt til døden".

Tekst: Mark. 15, 15: "Men Jesus lod han piske og udleverede ham til at blive korsfæstet"

Stilhed.

Billede: "Forladt af alle".

Tekst: Johs. 19, 17: "Han bar selv korset og gik ud til det sted som kaldes hovedskalsted, og som på hebræisk hedder Golgata".

Bøn - stilhed.

Sang og orgel: Erling D. Bjerno: "Han står på Oliebjerget".

● *Billede:* "Tynget af korset".

Tekst: "Luk. 4, 18: "Han har sendt mig... for at sætte undertrykte i frihed".

Stilhed.

Billede: "Mor og søn".

Tekst: Luk. 2, 52: "Hans mor gemte alle ordene i sit hjerte".

Stilhed.

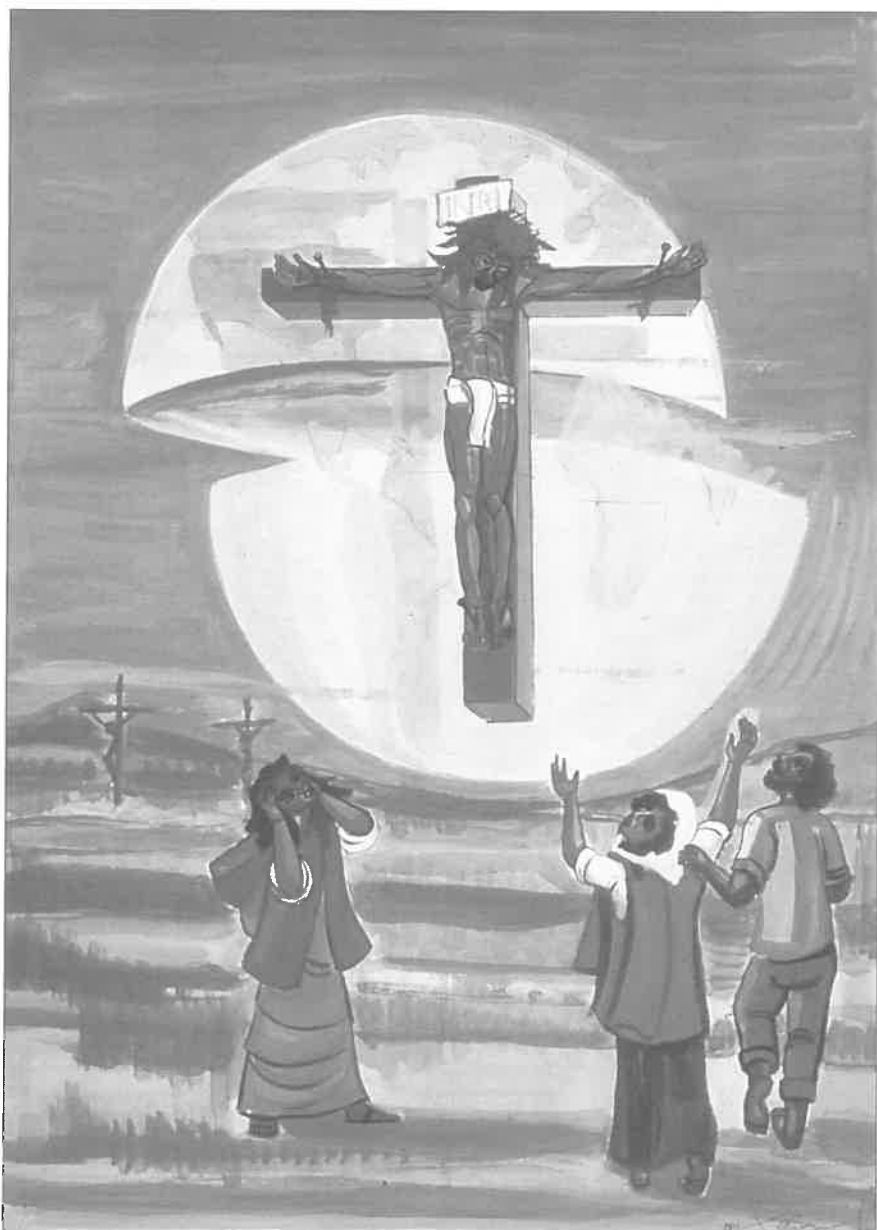
Billede: "En hjælper udefra".

Tekst: Mark. 15, 21: "Og de tvang en mand, som kom forbi ude fra mar-
ken, til at bære hans kors. Det var
Simon fra Kyrene."

Stilhed - bøn.

Orgelmusik: Marcel Dupré: Af Kor-
svejsstationerne: "Jesus modtager
sit kors".

"Døden på korset".

● **Billede:** "De udsattes fællesskab".

Tekst: Math. 25, 40: "Alt, hvad I har
gjort mod en af disse mine mindste
brødre, det har I gjort mod mig".
Stilhed.

Billede: "Uden jord".

Tekst: Math. 6, 11: "Giv os i dag vort
daglige brød".

Stilhed.

Billede: "Kvindernes skrig".

Tekst: "Luk. 23, 27: "En stor folke-
mængde fulgte ham, deriblandt
også kvinder, som jamrede og græd
over ham".

Bøn - stilhed.

Sang og orgel: Erik Haumann: "Sta-
bat Mater".

● **Billede:** "Udsat og forladt".

Tekst: Mark. 9, 37: "Den, der tager
imod sådan et barn i mit navn,
tager imod mig".

Stilhed.

Billede: "Berøvet sine klæder".

Tekst: "Math. 27, 35: "Og da de hav-
de korsfæstet ham, delte de hans
klæder mellem sig ved at kaste lod
om dem".

Stilhed.

Billede: "Korsfæstet".

Tekst: Math. 6, 24: "I kan ikke tjene
både Gud og Mammon".

Bøn- stilhed.

Orgelkoral af J. S. Bach: "O Hoved,
højt forhånet".

● *Billede:* "Døden på korset".

Tekst: "Mark. 15, 37: "Men Jesus udstødte et højt skrig og udåndede".

Stilhed.

Billede: "Håbets spire".

Tekst: Johs. 12, 24: "Hvis hvedekornet dør, bærer det mange fold".

Stilhed.

Billede: "Mørke og dødens skygge".

Tekst: Math. 27, 59: "Så tog Josef Jesu legeme og svøbte det i et rent lagen og lagde det i den nye grav, som han havde ladet hugge ud i klippen til sig selv".

Bøn - stilhed.

Sang og orgel: Carl Nielsen og Grundtvig: "Påskeblomst".

● *Billede:* "En ny himmel og en ny jord".

Tekst: "Luk. 24, 5: Hvorfor leder I efter den levende blandt de døde? Han er ikke her, han er opstået".

Bøn - stilhed.

Orgelmusik: J. S. Bach: "Præludium i D-dur".

Stilhed.

"Håbets spire".

"En ny himmel og en ny jord".

Helligånden og de andre ånder

En oversigt over den bibelske forståelse af Helligånden

Onskabens kræfter splitter og ødelægger mennesket, mens det er Helligånden, som er den kraft, der virker befriende og inspirerende på mennesket. Derfor hører bøn og Helligånd sammen. I denne artikel giver lektor Johannes Nissen, Århus Universitet, en oversigt over den bibelske forståelse af Helligånd.

Hvordan kan man ud fra de bibelske tekster skelne mellem Helligånden og de andre ånder?

Dette spørgsmål bliver stadig mere påtrængende i en situation, hvor kristendommen må konkurrere med andre religioner og livsanskuelser om tydingen af livet.

Der findes ingen lette svar på spørgsmålet. Det, der i Bibelen siges om Helligånden, drejer sig i første række om Åndens virke blandt de troende. Kun i få tilfælde siges der noget om Åndens rolle i mødet med anderledes troende. Men der er andre udsagn, som også kan have betydning for en nutidig stilningtagen til spørgsmålet.

Guds ånd i verden

Guds Ånd er grænseoverskridende. Den virker ikke kun i de troendes forsamling, men også udenfor i verden. Der tales flere steder om Guds skaberånd. Allerede i 1. Mos. 1,2 hedder det: "Og Guds ånd svævede over vandene", og i Sl. 104, 30 tales om, at Guds Ånd fornyer jorden.

Bibelen er heller ikke afvisende over for den tanke, at Guds Ånd også virker hos hedningerne. Fra Gamme Testamentet kan nævnes

historien om Bileam (4. Mos. 23-24) og perserkongen Kyros, der kaldes "Herrens salvede" (Es. 45,1). Evangelierne fortæller, at Jesus priser hedningerne for deres tro, for eksempel høvedsmanden i Kaper-naum (Matt. 8,5-13) og den syrofonikiske kvinde (Mark. 7, 24-30). Ganske vist nævnes Ånden ikke direkte i disse fortællinger. Det er derimod tilfældet i historien om Peters møde med Kornelius (Ap. G. 10, 1-11, 18). Pointen er her, at Helligånden kom til hedninger, før de blev døbt, dvs. før de blev medlem af kirken.

Ånden blæser hvorhen den vil

Også Johannesevangeliet kender tanken om, at Ånden virker i skaberværket. I samtalen mellem Jesus og Nikodemus hedder det: "Vinden blæser, hvorhen den vil, og du hører den suse, men du ved ikke, hvor den kommer fra, og hvor den farer hen. Således er det med enhver, som er født af Ånden." (Joh. 3,8).

På græsk anvendes her det samme ord ("pneuma") for vind og ånd, og Jesu ord spiller her på denne dobbelthed. Vinden blæser, hvorhen den vil. Ånden blæser, hvorhen den vil. Det er ikke en tilfældig ånd, men det Ord, som er nævnt i prologen (Joh. 1,1-18).

Denne Ånd - sandhedens Ånd - er samtidig Logosvinden, der ikke lader sig standse. Vi kan forsøge at lukke den ude, bygge mure og forsvarsværker. Vi kan på forskellig måde søge at overdøve den. Men når alle vore forsøg holder op, hører vi stadig dens susen. Hvem kan standse denne vind/Ånd, som både blæser liv i skabelsen, og som blæser liv i vore liv?

Logosvinden er unddraget vor kontrol. Alt er nemlig blevet til ved Ordet, og uden det blev intet til, af det, som er. I det var liv, og livet var menneskenes lys (Joh. 1,3-4).

Fortællingen om Jesu møde med den samaritanske kvinde i Joh. 4 viser, hvad der kan ske, når Ånden blæser, hvorhen den vil. Mødet mellem religionerne præges ofte af fjendskab, had og rivaliseringer. Således også i forholdet mellem jøder og samaritanere på den tid. En rettroende jøde ville aldrig have indladt sig i en samtale med en samaritaner, og da slet ikke med en kvinde, som tilmed var syndig. Men hvem kan standse Ånden? På tværs af alle barrierer opstår en ægte dialog mellem Jesus og kvinden. Og kvinden føres derhen, hvor hun næppe havde ventet: til en erkendelse af, at den rette tilbedelse sker i ånd og sandhed (4,24) og til en erkendelse af, at Jesus er messias (4,26).

Bedømmelse af ånderne

Ikke alt, der er ånd, er Guds hellige ånd. Man må skelne mellem ånderne. Ny Testamente taler da også flere gange om at "prøve ånderne". For eksempel siger Paulus i 1. Tess. 5,19-21: "Udsluk ikke Ånden, ringeagt ikke profetisk tale. Prøv alt, hold fast ved det gode." og i 1. Kor. 12,10 betegnes "bedømmelse af ånderne" som en af nådegaverne.

Det er vigtigt at spørge efter kriterierne for en sådan bedømmelse af ånderne. Spørgsmålet tages op af Paulus i 1. Kor. 12-14. Baggrunden for disse kapitler er, at førende kredse i menigheden har overbetonet de ekstatiske fænome-

ner. Paulus siger imidlertid, at ekstase, entusiasme, religiøs begejstring og lignende ikke i sig selv er et tegn på, at Guds Ånd er virksom. Den slags kendte korinterne også, da de var hedninger - "I ved, hvordan I viljesløst blev drevet til de stumme afguder" (1.Kor. 12,2). Det er altså nødvendigt at kunne bedømme ånderne, og Paulus anfører tre kriterier:

1. Det afgørende kendetegn på Åndens nærvær er ikke religiøs begejstring, men bekendelsen til Jesus som Herre (12,3).
2. Kriteriet på spiritualitet er ikke graden af inspiration, men kærligheden (13,1-13).
3. Ånden virker til gavn for andre og tjener til opbygningen af menighedens fællesskab (kap.14).

Verdens ånd og Guds Ånd

Ved udsendelsen af disciplene er Helligåndens meddelelse også knyttet sammen med syndstilgivelsen (Joh.20,23). Forudsætningen for syndstilgivelse er, at synden først er erkendt og afsløret. Herom handler en af de tidligere Helligåndstekster i Johannesevangeliet. Når talsmanden, sandhedens Ånd, kommer skal han overbevise verden om synd, om retfærdighed og om dom (16,8). Ånden ses her som en person, der er engageret i en livslang kamp mod det onde, mod syndens magt, det vil sige alle former for fremmedgørelse i verden: Åndeligt, psykisk, moralsk og socialt.

Også Paulus regner med en kamp mellem Guds Ånd og synden. I Rom. 8,2 taler han om, at livets ånds lov har i Kristus Jesus befriet os/mig fra syndens og dødens lov. Synden,

døden og loven ses i Romerbrevet som de magter eller strukturer - de "ånder" - som behersker verden. Mennesket er fanget og solgt til synden og døden, og midt i alt dette skriger det efter at blive befriet (Rom.7,24). Over for dette står livets Ånds lov. De kristne er drevet af Ånden; de er skænket en værdighed som Guds børn; de er ikke mere underlagt trællekår, men har barneskår (Rom.8,15). Hvor Guds Ånd er, dér er frihed, dér er frimodighed, dér er klar og åben tale. Hvor Ånden er, dér kan mennesker ånde lettet op, dér behøver de ikke mere at frygte magter og myndigheder. „For jeg er vis på, at hverken død eller liv eller engle eller magter...kan skille os fra Guds kærlighed i Kristus Jesus, vor Herre (Rom.8,38-39).

I Efeserbrevet bruges kampbilledet: "Thi for os står kampen ikke mod kød og blod, men mod myndigheder og magter, mod verdensherskerne i dette mørke, mod ondskabens åndemagter i himmelrummet" (6,12, jf. 2,2). Det bemærkes, at kampen ikke gælder mennesker selv ("kød og blod"), men de sataniske kræfter, som bemægtiger sig mennesker. Det bør også bemærkes, at midlerne i denne kamp trods det militært-klingende sprog er ikke-voldelige (6,12-20, spec. v.15).

Besættelse og befrielse

Skridtet fra Helligånden til tidernes ånd har aldrig været særlig langt. Det kan være svært at skelne mellem Ånd og ånderne, mellem Helligånd og nation, mellem Helligånd og kirke. De åndelige magter er en realitet, og deres karakter kan forandres, så de for eksempel antager flere og flere dæmoniske træk.

Som eksempel kan nævnes, hvordan en vennenesel magt som Tor skiftede karakter og blev en ødelæggende dæmon, da folket svigtede ham ved at gå over til kristendommen. Sådan kan den gode "folkeånd" fordærvs, så fædrelands-kærlighed forvandles til nationalisme og ender i den skinbarlige nationalisme.

Man kan være besat af både en god og en ond ånd. Netop derfor må ånderne prøves. Hvilken karakter besættelsen har, kan i det lange løb aflæses af frugterne. De dæmoniske kræfter ødelægger mennesket, splitter dets personlighed og gør det til en robot, mens Helligånden og alle gode kræfter virker befriende og inspirerende. De øger menneskers skaberkraft.

Livet er som en kampplads mellem onde og gode magter, og det er umuligt at forholde sig neutralt i denne kamp. Når den gudsfjendtlige ånd er fordrevet, må huset ikke stå tomt. Hvis det alligevel sker, så vil den fordrevne ånd gå ud og tage syv andre ånder med, værre end den selv, og de vil fylde huset (Luk. 11,24-26). For at undgå den situation, må mennesket i stedet huse Kristi Ånd, som er kærlighedens ånd. På samme måde med kirken og samfundet.

Men vi mennesker kan ikke befri os selv. Vi er fangne af synd og åndelig blindhed, ramt af had, splittelse og racisme. Paulus' ord til galaterne har også adresse til os: "Til frihed har Kristus befriet os. Så stå derfor fast, og lad jer ikke atter tvinge under trælleåg" (Gal.5,1).

Ugekurser

Kursusdeltagere kan søge deres arbejdsgiver, menighedsråd, organisation o. lign. om tilskud. Som arbejdsgiver betaler kirkeministeriet præsters kursusgebyr (bortset fra p.t. 50 kr. pr. dag) og yder tjenestefrihed. Skriftlig ansøgning om optagelse stiles til instituttet. Præster sender ansøgning ad tjenestevejen.

Klovnens teologi og praksis 31.7.-6.8.1994 på Haslev Udvidede Højskole.

Ansøgning: snarest.
Pris: 1.925-2.325 kr. (særdordning for præster, se ovf.). Særlig for lærere ved efterskoler og højskoler, medarbejdere i de frie kirkelige organisationer, instruktører i børne- og ungdomsarbejde, præster og sognemedhjælpere.
Principielle overvejelser om evangeliet og klovnfiguren: Øvelser med sminkning, kostume, sketch, udformning af gudstjeneste.
Medvirkende: Lektor Viggo Ernst Thomsen (kursusleder), stiftskonsulent Joan Donkin og pastor Margareta Linder, Sverige, Sognepræst Bodil Olesen og stud.theol. Poul Møller.

Skole-kirke-samarbejde

5.9.-9.9.1994 i Løgumkloster.
Ansøgning: snarest.
Pris: 2.045 kr. (særdordning for præster, se ovf.). Særlig for præster, øvrige ansatte i folkekirken, lærere og medarbejdere i de frie, kirkelige organisationer.
Værkstedskursus om muligheder og modeller for samarbejde mellem de lokale skoler og folkekirken.
Medvirkende: Lektor Birgitte Thyssen (kursusleder), sognepræst Jes Nysten, viceskoleinspektør Peter Hundedbøll og sognepræst Lars Nymark Heilesen.

Indledende konfirmationsforberedelse

12.9.-16.9.1994 i Løgumkloster.
Ansøgningsfrist: 1.6.1994.
Pris: 2.045 kr. (særdordning for præster, se ovf.).
For præster og undervisningsmedhjælpere.
Ordnings etablering og indhold. Børns livsvilkår. Børn og medier. Børnegudstjenester. Valgfrie værksteder: drama, fortælling, billedbrug, sang og musik.

Medvirkende: Viggo Ernst Thomsen (kursusleder), stud.mag. Irene Krarup, rektor Jens Kristian Krarup, pastor Bent Lumholt, adjunkt Birgitte Holm Sørensen, Lærerhøjskolen, sognepræst Holger Lissner, lektor Birgitte Thyssen.

Indledende konfirmationsforberedelse

6.2.-10.2.1995 i Løgumkloster.
Ansøgningsfrist: 1.11.1994. Pris: ca. 2.050 kr. (særdordning for præster, se ovf.).
For præster og undervisningsmedhjælpere.

Skole-kirke-samarbejde

27.2.-3.3.1995 i Løgumkloster.
Ansøgningsfrist: 15.11.1994. Pris: ca. 2.050 kr. (særdordning for præster, se ovf.).
Særlig for præster og øvrige ansatte i folkekirken, lærere og medarbejdere i de frie, kirkelige organisationer.

Dannelse og etik

2.10.-6.10.1995 i Løgumkloster.
Ansøgningsfrist: 15.6.1995. Pris: ca. 2.050 kr. (særdordning for præster, se ovf.).
Teologisk-pædagogisk studie-kursus. Særlig for præster og øvrige ansatte i folkekirken, medarbejdere i de frie, kirkelige organisationer og lærere.

Indledende konfirmationsforberedelse

Efterår 1995. Dato endnu ikke fastlagt.
For præster og undervisningsmedhjælpere.

Børne- og familiegudstjenester

Efterår 1995. Dato endnu ikke fastlagt.
Særlig for kateketer, sognemedhjælpere og medvirkende i børne- og ungdomsarbejde.

Anden undervisningsvirksomhed

Instituttet arrangerer endagskurser for stiftscentraler, organisationer, konvener o. lign. rundt om i landet, underviser på Præstehøjskolen og kan rekvireres til anden kursusvirksomhed.

Orienteringsmøder Samarbejdet mellem skole og kirke

5.11.1994 kl. 10.30-15 på Hotel Nyborg Strand.

Orientering og erfaringsudveksling med særligt henblik på lokale folkekirkelige skoletjenester og andre skole-samarbejdsprojekter. Stiftscentralernes konsulentvirksomhed, skolerne temaer i samarbejde med sognekirken, kirkelige organisationers informationsvirksomhed. Præsentation af debathefte om skole-kirke-samarbejde. For præster, lærere, stiftskonsulenter, medlemmer af stifternes pædagogiske udvalg og organisationssekretærer. Tilmelding senest 7.10.1994. Pris: 165 kr.

Kirkelig voksenundervisning

22.11.1995 kl. 10.30-15 på Hotel Nyborg Strand.
Orientering og erfaringsudveksling om folkeoplysende kursusvirksomhed for voksne i kristendom, særlig kirkehøjskoler, kurser i teologi for lægfolk og andre landsdækkende eller regionale initiativer. For undervisere, organisationsmedarbejdere, præster, stiftskonsulenter, medlemmer af stifternes pædagogiske udvalg m.v. Tilmelding senest 17.3.1995. Pris: 165 kr. (forventeligt).

Konferencer

En katekismus for vor tid? 23.-26.1.1995 i Løgumkloster.
Indbudt konference om behov og muligheder for en moderne, kortfattet katekismus i folkekirken.

Seminar med Evangelisk-Pædagogisk Samvirke

Week-endseminar i foråret 1995.

Musik og kirke

7.11. kl. 15.30-9.11. kl. 9 1995 i Løgumkloster.
Åben konference for organisationer, præster, andre ansatte i folkekirken, frie børne- og ungdomsorganisationers medarbejdere m.v. Om forholdet mellem musik og religionspædagogik. Salmesangen og den folkelige sang. Hvordan definere kvalitetskrav i kirkeligt arbejde?

6. religionspædagogiske seminar i Løgumkloster

19.-21. april 1996 i Løgumkloster.
Indbudt konference. Emne: Familien og kristendomsoplysningen (forventeligt).

Pædagogisk udvklingsarbejde

1. Prædikener ved børne- og familiegudstjenester (håndbog udkommer november 94).
2. Kristendomsformidling i de frie, kirkelige børne- og ungdomsorganisationer (94-96).
3. Livsoplysning og Bibelbrug (fra efterår 94).
4. Indledende konfirmationsforberedelse (3-mdr. evalueringsskema efterår 94 om forsøgsordningen. Desuden fra vinter 94/95 forfattergruppe vedr. idehefter til indledende konfirmationsforberedelse).
5. Skole-kirke-samarbejde (debathefte efterår 94).
6. Konfirmandaktion (Missions- og 3. verdensperspektiver i konfirmationsforberedelsen. Forsøgsprojekt i Århusområdet).

Individuelle studier

Rådgivning og støtte i forbindelse med pædagogiske studieopgaver, udvklingsarbejde osv. Stipendium til Løgumkloster.

Udgivelser

Rapporter fra konferencer om opfølgende konfirmandarbejde, kristendomsformidling i de frie, kirkelige børne- og ungdomsorganisationer, skole og kirke i samarbejde, livsoplysning og Bibelen i brug. 20-30 kr.
Praksisbeskrivelse om forsøgsordning med konfirmationsforberedelse afholdt på week-ends og en ugelejr. 20 kr.
Idehefte om konfirmandaktion -95 (mission og 3. verdensperspektiver i konfirmationsforberedelsen). 20 kr.
Debathefte om skole-kirke-samarbejdet. Udkommer efterår 94.
Håndbog om prædikener til børne- og familiegudstjenester. Forlaget Anis. Ca. 350 kr.
Udkommer nov. 94.

Yderligere oplysninger

Udførligt programhefte og dagsprogrammer kan rekvireres.
Folkekirkens Pædagogiske Institut
Slotsgade 9
6240 Løgumkloster
Tlf. 74 74 32 13 ma-fr kl. 10-15
Telefax 74 74 50 13

FOLKEKIRKENS PÆDAGOGISKE INSTITUT

Nyt fra Folkekirkens Skoletjeneste

København-Frederiksberg - FSKF.

Altertavler '94

Ti frederiksborgske skoleklasser fra ni forskellige skoler har netop haft fernisering på de altertavler, de har lavet til Frederiksbergs ti sognekirker. Altertavlerne er på forskellig måde blevet brugt og udstillet i kirkerne i påsken, og kommer nu ud på skolerne, indtil nogle af dem vender tilbage til kirkerne efter disses ønske.

Til efteråret er der planer om i samarbejde med Nationalmuseets Skoletjeneste at udstille nogle af børnenes altertavler i middelalderenssamlingen og tilbyde et undervisningsforløb, der inddrager såvel museets altertavler som børnenes. I projektet deltog desuden et hold sognediakonielever fra Diakonissestiftelsen, som lavede altertavle til Emmauskirken.

Værkstedskursus om skole-kirke samarbejde i storbyen.

I marts måned deltog en gruppe københavnske præster og skolefolk i et værkstedskursus på Folkekirkens Pædagogiske Institut om samarbejdet mellem skole og kirke specielt i storbyen. Kurset resulterede - foruden i en række gode kontakter - i en arbejdsrapport til brug for det videre arbejde i Folkekirkens Skoletjeneste (Kbh. - Fr.berg).

Salmeværksted

I et samarbejde mellem Ungdomsbyens Kirkeprojekt og Folkekirkens Skoletjeneste har seks klasser (7. - 8.kl.) fået mulighed for at deltage i pilotprojektet "Salmeværksted". Klasserne skal her i samarbejde med salmedigtere skrive tekster til melodier, som komponisten Bodil

Heister har komponeret til formålet. De deltagende digtere er Lisbeth Smedegaard Andersen, Hans Anker Jørgensen og Lars Busk Sørensen.

Torsdag den 26. maj samles alle deltagerne til præsentation af værkerne og fællessang i Husum Kirke. Senere hen er det tanken at give projektet en form, så flere klasser kan deltage i det.

"Agnete og havmanden"

Sognepræst Brita Haugen har skabt en danseforestilling til kirkens rum over folkevisen om "Agnete og Havmanden". 500 elever (7. - 9. kl.) har opleve danseren Else Mathiasen danse den i henholdsvis Kristirken og Skt. Jacobs Kirke efter at de forinden har arbejdet med teksten i danskundervisningen.

Arkitektur og kirke

Folkekirkens Skoletjeneste er i gang med at lave en diasserie med tilhørende undervisningsmateriale om 15 udvalgte københavnske/frederiksborgske kirker belyst ud fra emnet "Arkitektur og Kirke". Materialet er dels en indføring i arkitektur- og stilhistorie; dels en introduktion til at "læse kirkebygningen", således at det også bliver en indføring i, hvad der foregår i rummet/kirkens hus.

Lærer-præste kursus over emnerne "Skabelse" og "Død".

En række lærere og præster har deltaget i et kursus om lokalt samarbejde mellem skole og kirke med udgangspunkt i for eksempel temaerne "Skabelse" og "Død". Sognepræst Lars Tjalve og lærer, cand.pæd.

John Rydahl gav på baggrund af deres samarbejdserfaringer en teologisk og pædagogisk introduktion til emnerne.

Midtvejsrapport

I maj udkommer en rapport udarbejdet på grundlag af spørgeskemaer udsendt til de lærere og præster, der har deltaget i Folkekirkens Skoletjenestes arrangementer i det første 1 1/2 år. Rapporten med vurderinger af det hidtidige arbejde og skoletjenestens funktionsmåde kan rekvireres ved henvendelse til Folkekirkens Skoletjeneste, tlf. 31 86 16 70.

materialer

Bøger og

Fader Vor for børn.

Genfortalt af Lois Rock, oversat fra engelsk af Elisabeth Knox-Seith, illustreret af Claire Henley. 25 sider, Pris kr. 65,-
Religionspædagogisk Center

Bogen er smukt indbundet. På forsiden ser vi tre børn med deres bamser samlet om et måltid af kager og frugt ude i den grønne natur. Man får af dette forsidebillede appetit på at lukke bogen op. Og her følger man nu de enkelte bønner i Fader Vor med en kort kommentar eller udlægning beregnet til oplæsning. Det er smukt og enkelt gjort.

Rose Marie Tillisch:

At slå rødder i solen.

Tekster om Hildegard af Bingen. 40 sider. Pris kr. 75,-
Religionspædagogisk Center

Bogen er beregnet til undervisningsbrug i gymnasiet/HF i religion, filosofi, historie og latin. Interessen for den kristne mystik er stigen og som følge heraf arbejdes der mere og mere med repræsentanter for denne strømning i kirkens historie. Der er således en del at gå på

jagt efter i middelalderens mystik. For et par år siden kom Kirsten Kjærulffs bog "Den ildfyldte kraft" om Hildegard af Bingen (1098 - 1179). Og nu foreligger så en lærebog om denne den europæiske mystiks nok mest kendte kvinde - skikkelse. Vi føres ikke alene ind i Hildegards farverige og dybe verden af visioner, men vi får også et langt bredere indblik i middelalderens kristendomsforståelse, end det traditionelt fremstilles via korstog, munkeordner, kamp mellem kejser og pave m.v.

Hildegard af Bingen var imidlertid ikke bare en lært abbedisse, som kun efterlod sig skriftlige ting. Hun lod nemlig sine visioner male og brodere. Derfor er det også en fin idé, at der sammen med bogen udgives en diasserie med 15 af hendes illustrationer. Endelig: Det må hilses velkomment, at Religionspædagogisk Center nu går ind på skole- og lærerbogsmarkedet - ikke mindst med emner, som ligger i kanten af det traditionelle lærerbogsstof.

Lisbeth Smedegaard Andersen:

Bag kendte træk.

64 sider. Pris kr. 98,-
Unitas Forlag

Lisbeth Smedegaard Andersens bog er et studiemateriale om Kristus-billeder i det 20. århundredes kunst med tilhørende diasserie (kan købes på RPC). Forfatteren har tydeligt et indgående kendskab til sit emne - og formidler det lettilgængeligt og engagerende. Man bliver således ved arbejdet med bogen langt klogere på den kristne symbolverden. Studiematerialet er ideelt til både den enkeltes brug som til undervisning.

Svende Grøn:

Når vintergrå bliver forårslys.

96 sider. Pris kr. 98,-
Unitas Forlag

Svende Grøn fortæller en række historier om menneskers grundvilkår, om lys og mørke, sandhed og løgn, godt og ondt i vort liv - alt sammen ud fra de kendte bibelske historier. Det er historier, som er fine andagtsstykker - og fem af dem blev da også brugt i februar i DRs "Ved dagens begyndelse".

Henning Nørhøj

Kirkens Undervisning 3/94

Temaet for det næste nummer af Kirkens Undervisning er helbredelse. Bladet udkommer i slutningen af september og redaktionen modtager gerne bidrag og meget gerne undervisningsmodeller eller artikler af praktisk og pædagogisk tilsnit. Deadline er 1. august.

- et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning.
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde.
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans til det pædagogiske arbejde i kirke og menighed

UDGIVET AF EPS

Evangelisk Pædagogisk Samvirke, som er en sammenslutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning.

MEDLEMMER AF EPS

Dansk Bibelskole. Dansk Missionsråd. De samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF/FPF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM og KFUK i Danmark. KFUM-Spejderne i Danmark. KFUMs Idrætsforbund i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af Indre Missions skoler. Unge Hjem Bevægelsen i Danmark.

REDAKTION

Henning Nørhøj (ansv.),
Eberhard Harbsmeier
og Mette Geil.

ABONNEMENT

Årsabonnement (4 numre)
kr. 100,-. Løssalg kr. 30,-
Giro 8 05 53 51.

HENVENDELSE

Adresseændringer bedes meddelt Avispostkontoret. Husk ved alle henvendelser at opgive abonnementsnummeret, som står opført sammen med adressen på bladets bagside.

Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10 A
1820 Frederiksberg C
Tlf.: 31 24 92 50 (kl. 10-16)

Religionspædagogisk Centers formål er at være til rådighed for såvel hjem, kirke og skole, hvad angår dåbsoplæring og kristendomsundervisning.
- Udstillinger, kataloger og pædagogisk vejledning.
- Udlejning af film og bogkufferter.
- Salg af bøger og AV-materialer.

Sats og layout: Mariann Anderson

Tryk: Special-Trykkeriet Viborg a-s

Nyt til de allermindste

Vores egen Bibelhistorie

Genfortalt af Johannes Møllehave

Med denne mundrette gendigtning, foreligger for første gang på dansk en bibelhistorie, hvor tekst og billede er så tæt vævet sammen, at selv de mindste kan opleve historierne blot ved at følge tegningerne.

Indbundet og illustreret i farver.

64 sider, kr. 98,-

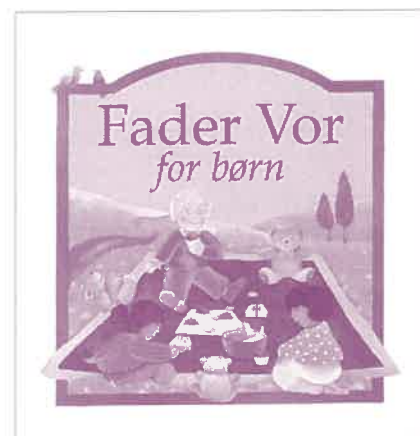
Fader Vor for børn

En oplæsningsbog, der lægger op til samtale med børn om Fader Vor. Bogen gennemgår på en smuk og enkel måde de enkelte led i Fader Vor og giver bud på, hvad de kendte ord kan betyde, set med et lille barns øjne.

Indbundet og illustreret i farver.

25 sider, kr. 65,-

ved 25 stk. dog kr. 52,-

I boghandelen eller portofrit direkte fra forlaget:

Materialecentralen
Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10A, 1820 Frederiksberg C, Tlf. 31 24 92 50